

Tematiskais seminārs

«Vide un resursu efektivitāte Kurzemes plānošanas reģiona
Rīcības plāna 2015. – 2020. gadam izstrādes ietvaros»

11.09.2014., Talsi

Vide un resursu efektivitāte – nacionāla mēroga uzstādījumi un attīstība

Ērika Lagzdiņa,
VARAM

Vides aizsardzības departamenta
vecākā eksperte

Nacionālā ilgtermiņa vīzija: zaļa un sakopta Latvija

Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2014. – 2020. gadam (NAP) paustais redzējums par Latviju 2020. gadā:

Latvija 2020. gadā būs latviska un pašapzinīga, droša un iedzīvotājiem draudzīga, zaļa un sakopta, pārtikusi, efektīva un konkurētspējīga valsts, kurā dzīvo čakli, izglītoti, radoši, veseli un laimīgi cilvēki.

Šī pārlicība balstās uz Latvijas ilgtermiņa mērķi:

*Latvija – mūsu vienīgās mājas – ir zaļa un sakopta, radoša un ērti sasniedzama vieta pasaules telpā, par kuras **ilgtspējīgu attīstību** mēs visi un katrs no mums esam atbildīgi nākamo paaudžu priekšā.*

Vides politikas pamatnostādnes 2014-2020 (VPP)

MK apstiprinājis 2014.gada 26.martā

Virsmērķis : *nodrošināt iedzīvotājiem iespēju dzīvot tīrā un sakārtotā vidē,*

- *īstenojot uz ilgtspējīgu attīstību veiktas darbības,*
- *saglabājot vides kvalitāti un bioloģisko daudzveidību,*
- *nodrošinot dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu,*
- *un sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā un informētību par vides stāvokli.*

Galvenās VPP2020 paredzētās reformas

- finansēšanas modeļa “**dabas resursu nodoklis (DRN) atgriežas dabā**” ieviešana, lai būtu iespējams pilnībā īstenot principu „piesārņotājs maksā” un DRN izmantot videi nodarīto kaitējumu novēršanai un vides atjaunošanas pasākumiem;
- **zemes dzīļu izmantošanas juridiskā ietvara pilnveidošana**, nodrošinot efektīvu zemes dzīļu aizsardzību;
- **depozīta sistēmas ieviešanas un piemērošanas nodrošināšana** dzērienu iepakojumam;
- normatīvo aktu bāzes izstrāde, lai noteiktu prasības **ūdenssaimniecības pakalpojumu** (ūdensapgādes un kanalizācijas) sniegšanai un lietošanai pašvaldībās.

VPP horizontālais mērķis: nodrošināt labu vides pārvaldību un vides komunikāciju

- 1) **Ekonomisko instrumentu ciešāka sasaiste** ar vides problēmu risinājumiem un videi nodarītajiem zaudējumiem
- 2) Iepakojuma apsaimniekošanas sistēmas attīstība (depozīta sistēma dzērienu iepakojumam)
- 3) Zinātnes potenciāla iesaistīšana pētījumu veikšanā.
- 4) Efektīvas vides informācijas, monitoringa un kontroles sistēma
- 5) **Vides aizsardzības aspektu integrēšana pašvaldību teritoriju attīstības plānojumos un praksē**
- 6) **Zaļā publiskā iepirkuma veicināšana**
- 7) Atbalsts vides izglītības sistēmai un sabiedriskajām vides info kampaņām
- 8) Atbalsts vides NVO darbībai

Augsne un zemes dzīles, otrreizējās izejvielas

<u>Pasākumi</u>	<u>Ieguvumi</u>
<ul style="list-style-type: none">➤ Zemes dzīļu izmantošanas stratēģijas izstrāde.➤ Zemes dzīļu efektīva pārvaldība	<p>Zemes dzīļu izmantošana valsts un pašvaldību zemēs notiek koordinēti, uzņēmēji var plānot savu darbību, rēķinoties ar pieejamām platībām derīgo izrakteņu ieguvei.</p>
<ul style="list-style-type: none">➤ Atkritumu rašanās novēršanas programmas pasākumu īstenošana.➤ Atkritumu dalītās vākšanas sistēmas attīstīšana.➤ Atkritumu pārstrādes un reģenerācijas attīstīšana.	<ul style="list-style-type: none">➤ Nodrošināta atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma pieejamība ikvienam iedzīvotājam.➤ Tiek veicināta atkritumu pārstrādei un reģenerācijai derīgu otrreizējo izejvielu atdalīšana no kopējās atkritumu plūsmas, vienlaicīgi samazinot poligonos apglabājamo atkritumu apjomus

Dabas aizsardzība

Pasākumi

Aktuālās informācijas par īpaši aizsargājamo sugu un biotopu izplatību, to aizsardzības mērķiem un aizsardzības stāvokli sagatavošana, visu ES nozīmes aizsargājamo sugu un biotopu izplatības karšu izstrādāšana un biotopu apsaimniekošanas vadlīniju izstrāde.

- **Pašvaldību iesaistīšana ĪADT apsaimniekošanā**, veidojot valsts un privāto partnerību, sekmējot biedrību un nodibinājumu līdzdalību apsaimniekošanā.
- **ĪADT dabas aizsardzības plānu un pašvaldību teritorijas plānojumu integrēšana.**

Ieguvumi

Pieejama visa nepieciešamā informācija par sugām un biotopiem, uzņēmēji var plānot savu darbību, rēķinoties ar īpaši aizsargājamo sugu un biotopu izplatību.

- **Nodrošināta aizsargājamo teritoriju apsaimniekošana un labvēlīgs aizsardzības statuss vismaz 60% ES nozīmes biotopu un sugu.**
- **Valsts īpašuma apsaimniekošana īpaši aizsargājamās dabas teritorijās kalpo kā etalons ilgtspējīgai dabas resursu apsaimniekošanai.**

Gaisa aizsardzība

<u>Pasākumi</u>	<u>Ieguvumi</u>
<p>➤ Rīgas pilsētas gaisa kvalitātes uzlabošanas rīcības programmu 2011. - 2015.gadam” aktualizēšana atbilstoši esošajai situācijai.</p>	<p>➤ Samazināts gaisa un smaku piesārņojums ostu teritoriju apkārtnē.</p> <p>➤ Samazināts vidējo un mazo sadedzināšanas iekārtu radītais gaisa piesārņojums, kas negatīvi ietekmē gan vidi, gan cilvēku veselību.</p>
<p>Normatīvā regulējuma pilnveidošana gaisa un smaku piesārņojuma samazināšanai no ostas termināļiem un dzelzceļa cisternām.</p>	
<p>Normatīvā regulējuma pilnveidošana gaisa piesārņojuma samazināšanai no vidējām un mazām sadedzināšanas iekārtām.</p>	

Klimata pārmaiņas

<u>Pasākumi</u>	<u>Ieguvumi</u>
<p>➤ siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisiju samazināšanas pasākumu īstenošana visās tautsaimniecības nozarēs.</p> <p>➤ Klimata politikas mērķu integrēšana citu nozaru politikās.</p>	<p>Samazināts un novērsts tālāks SEG emisiju pieaugums</p>
<p>Efektīvu pielāgošanās pasākumu īstenošana un to integrēšana teritoriju plānošanā un nozaru politikās ar mērķi mazināt klimata pārmaiņu ietekmi un pielāgoties tām.</p>	<p>Izvērtētas un īstenotas iespējas izvairīties no klimata pārmaiņu radītām ietekmēm kā plūdu draudi, ūdens resursu kvalitātes pasliktināšanās, lauksaimniecības riski, slodzes zvejniecībā, krasta erozijas u.c.</p>
<p>Sabiedrības izglītošana klimata pārmaiņu un pielāgošanās jomā, kā arī tās iesaistīšana politikas veidošanā un ieviešanā</p>	<p>Sabiedrība spēj laicīgi novērst un pielāgoties klimata pārmaiņu ietekmei, kā arī izmantot tās savā labā.</p>

Ūdens resursi un Baltijas jūra

<u>Pasākumi</u>	<u>Ieguvumi</u>
<p>➤ Izstrādāt normatīvo regulējumu vienotu prasību noteikšanai ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanai un lietošanai.</p>	<p>➤ Noteiktas vienotas prasības ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanai visā valstī.</p> <p>➤ Pašvaldībām noteiktas tiesības izdot saistošos noteikumus par prasībām ūdenssaimniecības pakalpojumiem.</p> <p>➤ Skaidri noteiktas tiesības un pienākumi iedzīvotājiem.</p>
<p>Palielināt centralizētās kanalizācijas un ūdensapgādes pakalpojumu pieejamību un kvalitāti.</p>	<p>Ap 140 000 jauni pieslēgumi kanalizācijas tīkliem.</p>
<p>➤ Izstrādāt jūras stratēģiju un īstenot pasākumu programmu.</p> <p>➤ Izveidot plūdu riska informācijas sistēmu visai Latvijas teritorijai plūdu apdraudējuma un seku prognozēšanai.</p>	<p>➤ Pieejama precīza informācija par jūras vides stāvokli, palielinās labā stāvoklī esošu jūras ūdeņu īpatsvars.</p> <p>➤ Sistēma tiek izmantota pamatotai lēmumu pieņemšanai par aprobežojumiem, kompensācijām u.tml. plūdu apdraudētajās teritorijās.</p> <p>➤ Pašvaldību teritoriju attīstības plānotājiem ir iespēja ņemt vērā plūdu riska apdraudētās teritorijas teritoriju plānojumos.</p> <p>➤ Iedzīvotājiem radīta iespēja pārliecināties par plūdu apdraudējumu, izvēloties vietu mājoklim vai saimnieciskās darbības veikšanai.</p> <p>➤ Iespējas pamatoti noteikt vietas, kur veicami pretplūdu aizsardzības pasākumi, tā samazinot radītos zaudējumus un ar plūdu ūdeņiem vidē nonākošo piesārņojumu.</p>

Vides piesārņojums un riski

<u>Pasākums</u>	<u>Ieguvumi</u>
Pilnveidot tiesisko regulējumu par rīcību avāriju situācijās un avārijās, kā arī nodrošināt regulāru apmācību par rīcībām avārijās.	Nodrošināta gatavība un atbilstoša rīcība avārijās un avāriju situācijās, tādējādi garantējot sabiedrības drošību.
Piesārņoto vietu sanācija un piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistra aktualizēšana.	<ul style="list-style-type: none">➤ Samazināts risks cilvēka veselībai un videi no piesārņojuma, kas izplatās vidē no piesārņotajām vietām.➤ Ekonomiskajā aprītē tiek atgrieztas agrāk piesārņotās zemes platības.➤ Pieejama kvalitatīva informācija teritorijas plānošanai un iedzīvotājiem par zemes stāvokli un tās turpmākās izmantošanas iespējām.

Informācija par atsevišķām iniciatīvām

Zaļais publiskais iepirkums

- Politiskais pamatojums:

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija (Latvija 2030)

„Valsts un pašvaldību iepirkumu konkursu kritērijos būtu jāiekļauj energoefektivitāte un produktu dzīves cikla analīzes apsvērumi”

Latvijas Nacionālās attīstības plāns (NAP)

„Energoefektīvu un ekoloģiskas izcelsmes preču un pakalpojumu (ZPI) plašāka nodrošināšana publiskajos iepirkumos”

Vides politikas Pamatnostādnes 2014. – 2020.

„Izstrādāti kritēriji un vadlīnijas par iepirkumu dokumentācijā iekļaujamajām „zaļā” iepirkuma prasībām, aspektiem un to saimnieciskās vērtības noteikšanu ”

Mērķis : nodrošināt, ka sākot ar 2015.gadu 30% finansiālā izteiksmē no visiem ministriju iepirkumiem tiktu veikti iekļaujot zaļā publiskā iepirkuma kritērijus

Viens no virzieniem: **ES finansētie projekti, kur ZPI iekļaut kritērijos vērtēšanas procesā**

Topošais ūdenssaimniecības (ūdensapgādes un kanalizācijas) pakalpojumu likums (1)

Likumprojekts izskatīts Saeimā pirmajā lasījumā šī (2014.) gada 29. maijā.

Mērķis - sekmēt kvalitatīvu un vides prasībām atbilstošu ūdenssaimniecības pakalpojumu pieejamību, nosakot vienotas prasības un nosacījumus ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu sniegšanai un lietošanai.

Nosaka:

- ūdenssaimniecības pakalpojumu regulēšanas vispārīgo kārtību,
- valsts un pašvaldību kompetenci ūdenssaimniecības pakalpojumu regulēšanā, **t.sk., deleģējumu pašvaldību saistošo noteikumu izdošanai,**
- ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēja un lietotāja pienākumus un tiesības pakalpojumu sniegšanā un lietošanā.

Topošais ūdenssaimniecības pakalpojumu likums (2)

Likumprojekts nosaka arī minimālo regulēšanas sliekšni sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanā visos ūdenssaimniecības pakalpojumu veidos.

Ja pakalpojumu apjoms vismaz vienā veidā pārsniedz 100 000 m³ gadā, to uzraudzīs Regulators, ja apjoms ir mazāks – pašvaldība, kura pati noteiks maksu par sniegtajiem pakalpojumiem pēc likumā „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” noteiktajiem pamatprincipiem.

Deleģējumi pašvaldību saistošajiem noteikumiem, citā starpā, dos tām iespēju noteikt prasības pakalpojumu sniegšanai un lietošanai, arī noteikt pienākumu pieslēgt nekustāmo īpašumu izbūvētai centralizētajai infrastruktūrai.

Dome varēs pieņemt lēmumu par līdzfinansējuma piešķiršanu tādu būvju būvniecībai, kas nepieciešamas potenciālo pakalpojumu lietotāju nekustamā īpašuma pieslēgšanai centralizētajai sistēmai. Pašvaldības dome varēs izdot saistošos noteikumus, kuros noteiks līdzfinansējuma apjomu un nosacījumus tā saņemšanai.

Kur mēs vēl vēlētos pašvaldību sadarbību?

(1)

- **Upju baseinu apsaimniekošanas plānu** 2016.-2021.gadam darba varianti būs pieejami 2015. gada sākumā. Tajos būs ietverti arī plūdu riska mazināšanas mērķi un pasākumi. Aicinām pašvaldības aktīvi izteikties plānu sabiedriskajā apspriešanā, kā arī pēc plānu apstiprināšanas (plānota 2015.gada decembrī) ņemt tos vērā, izstrādājot savus attīstības plānošanas dokumentus
- **Ietekmes uz vidi (IVN) jomā un stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējumā (SIVN) gaidām no pašvaldībām kvalitatīvi sagatavotus vides pārskatus** (kas jāizstrādā, ja piemēro stratēģisko IVN) **par plānošanas dokumentiem**, kuros aptvertu visas plānotās ieceres, kas ļautu pašvaldību iedzīvotājiem saprast, ko pašvaldība atļaus savā teritorijā, ko nē un kas palīdzētu pašvaldība, ja ierosinātājs uzsāk IVN procedūru, pateikt jau pašā darbības sākumā, vai šo darbību redzam piemērotu esam savā teritorijā.

Kur mēs vēl vēlētos pašvaldību sadarbību ?

(2)

- Saskaņā ar likumu “Par zemes dzīlēm” **pašvaldības izsniedz bieži sastopamo derīgo izrakteņu** (māls, smilts, smilts-grants, irdenie saldūdens kaļķieži, smilšmāls, mālsmilts, aleirīts, kūdras iegulas līdz 5 ha platībā vienam īpašniekam piederoša īpašuma robežās) **ieguves atļaujas**. Bieži šīs atļaujas iznniegtas nekvalitatīvi, neievērojot MK 2011.gada 6.septembra noteikumus Nr.696 “Zemes dzīļu izmantošanas licenču un bieži sastopamo derīgo izrakteņu ieguves atļauju izsniegšanas kārtība”. Var padomu prasīt savai VVD/RVP.
- VARAM uzsākusi izstrādāt **Pasākumu programmu laba jūras vides stāvokļa panākšanai līdz 2020.gadam**, kā to nosaka Jūras stratēģijas pamatdirektīva (2008/56/EK).
 - Tiek izvērtēts, kādus pasākumus un kādās jomās (nozarēs) gan piekrastē, gan jūrā nepieciešams iekļaut Programmā. Tiks organizētas vairākas **konsultācijas un sanāksmes ar iesaistītajām pusēm**, t.sk., tiks informēta Piekrastes pašvaldību savienība (tas pats attiecas uz jūras plānojuma izstrādi), būs seminārs 2014.gada nogalē.
 - Programmā iekļaus arī jūras izmantošanas pārraudzības pasākumus, t.sk. **jūras telpisko plānošanu**, lai nodrošinātu jūras ilgtspējīgu izmantošanu

Paldies par uzmanību!

